

Bahire Bediz Aydilek Morova (1897-1965)

Bahire Morova, 1897 yılında Bosna'da doğmuştur. Babası Hasbi (Bedi) Bey, annesi Esmâ Hanım'dır. İlk ve ortaöğrenimini Bolu'da tamamlamıştır. Resim öğretmenini olan Bahire Hanım, Bolu Kız Sanayi Mektebi'nde 4 yıl görev yapmış, 1927 yılında gözlerindeki bir rahatsızlık nedeniyle mesleğini bırakmak zorunda kalmıştır. 1930 yılından itibaren Bolu Belediye Meclisi üyeliğinde bulunmuş, **Cumhuriyet Halk Fırkası** teşkilatında ve Bolu Halkevi'nde çalışmıştır.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, 18-23 Ağustos 1934 tarihleri arasında İstanbul'da yapılacak II. **Türk Dil Kurultayı**'na katılmak üzere 16 Haziran 1934 tarihinde Ankara'dan Kazan Köyü, Kızılcahamam, Gerede, Reşadiye güzergâhıyla hareket etmiştir. Bu yolculuk sırasında 17 Temmuz 1934 tarihinde Bolu'ya ulaşmıştır. Kendisine Dâhiliye Vekili **Şükrü (Kaya)**, Ordu Müfettişi **Fahreddin (Altay) Paşa**, Gaziantep Milletvekilleri **Kılıç Ali** ve **Mehmet Nuri (Conker)** Beyler, Rize Milletvekili Hasan Cavit (Belül) Bey, Bilecik Milletvekili **Salih (Bozok)** Bey, Bolu Milletvekili İsmail Hakkı (Uzmay) Bey ve kızı Prof. Dr. **Afet (İnan)** Hanım ile Prof. Dr. **Fuat (Köprülü)** Bey eşlik etmiştir. Aynı akşam Bolu Halkevi'nde verilen yemekte, Türk kadınının siyasî hakları ve Türk dili çalışmaları üzerine konuşulmuştur. Bolu Milletvekilleri **Falih Rıfkı (Atay)** Bey, Şükrü (Güleç) Bey, İsmail Hakkı (Uzmay) Bey ile Afet (İnan) Hanım'ın Türk kadınının tarihteki yeri hakkında görüşlerini aktardığı bu ortamda, Bahire Hanım da etkileyici bir konuşma yapmıştır. Atatürk, konuşmasıyla dikkatini çeken Bahire Hanım'a çeşitli konularda sorular yönelmiş ve onunla fikir alışverişinde bulunmuştur. Öz Türkçe ile ilgili söyleşiler sırasında Atatürk, resim öğretmenini oluşu nedeniyle kendisine "*süs, bezek, nakış; resim, heykel, şekil*" anlamlarına gelen "*Bediz*" ismini önermiş; yeni soy adını bir kağıda yazarak ve imzalayarak vermiştir. Aynı yemekte Atatürk kendisine "*Seninle, Türk kadınının temsilcisi olarak Meclis'te çalışmak isterim.*" diyerek milletvekilliği teklifinde bulunmuştur. Atatürk'ün ziyareti sebebiyle 17 Temmuz günü Bolu'da Atatürk Günü olarak kutlanmaya başlanmış, 1935 yılında Bahire Bediz'in ev sahipliğinde **Halkevi**'nde balo düzenlemiştir.

Atatürk'ün yaptığı bu teklif, 5 Aralık 1934'te Türk kadınlarına milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınmasının ardından hayat bulmuş, Bahire Bediz 1935 Genel Seçimleri'nde CHF'den milletvekili adayı gösterilmiştir. Seçime katılan tüm ikinci seçmenlerden aldığı 1352 oyla V. Dönem TBMM'ne Konya Milletvekili seçilen Bahire Bediz Morova, böylelikle Türkiye'nin ilk 18 kadın milletvekillerinden biri olmuştur. Milletvekilliği süresince her yasama yılı başında (7 Mart 1935, 6 Kasım 1935, 9 Kasım 1936, 5 Kasım 1937, 7 Kasım 1938) üye seçildiği Gümrük ve İnhisarlar Encümeni'nde görev yapmıştır. Seçim bölgesi Konya için 1935 yılında bir rapor hazırlamış, bu raporda Konya Ovası'nın sulanması, şehir ulaşımının geliştirilmesi, tarihi eserlerin bakımı ve halkın resmi işlemleriyle ilgili sorunlara dikkat çekerek çözümler önermiştir. Türkiye'de kadın haklarının sağlanması konusunda çalışan Morova, 9 kadın milletvekili ile birlikte 18-26 Nisan 1935 tarihleri arasında İstanbul'da toplanan 12. Uluslararası Kadınlar Birliği Kongresi'ne katılmıştır. 1939 seçimlerinde tekrar adayı gösterilmeyen Morova'nın siyasi hayatı bu dönemle sona ermiştir.

Bolu'nun tanınmış ailelerinden Eczacı Faik Morova ile evli, Hulusi Morova ile Makbule Yuğurgen'in annesi olan Milletvekili Bahire Bediz Aydilek Morova, Atatürk'ün 27. ölüm yıldönümünde, 10 Kasım 1965 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.

Yasemin TÜRKKAN TUNALI

KAYNAKÇA

“Arsiulusal Kadınlar Kongresi İstanbul’da Toplandı”, **Ulus**, 19 Nisan 1935, s. 2, 6.

“Eski Meb’uslardan Kimler Tekrar Namzet Gösterilmedi”, **Son Posta**, 25 Mart 1939, s. 1.

“Yeni Sayımlar Cuma Günü Memleketin Her Tarafında Seçilmiş Olacaklar”, **Milliyet**, 6 Şubat 1935, s. 1.

“Dünya Kadınlar Kongresi Başladı”, **Kurun**, 19 Nisan 1935, s. 1, 8.

“Boluda Atatürk Günü ve Sosyal Yardım”, **Ulus**, 28 Temmuz 1935, s. 5.

“Meclise Yeniden Girecek Mebuslar 130”, **Vakit**, 25 Mart 1939, s. 4.

“Vefat”, **Cumhuriyet**, 11 Kasım 1965, s. 7.

“Atatürk’ün İlk Kadın Milletvekili 10 Kasım Günü Öldü”, **Milliyet**, 15 Kasım 1965, s. 3.

Bahire Bediz, TBMM Üyeleri İçin Tercüme-i Hal Varakası, Sicil No: 244, Dosya 36, TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı (KAHB), https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d05/HT_957_1_5.pdf , [Erişim Tarihi 13.04.2021].

Bediz Aydılek, Konya Vilayeti Seçim Mazbatası, TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı (KAHB), https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d05/SM_957_1_5.pdf , [Erişim Tarihi 13.04.2021].

DİNÇTÜRK, Cahit, **Boludan Yetişenler**, Bolu Kalkınma ve Tanıtma Vakfı Yayınları, Bolu, 1987.

DEMİREL, Ahmet, **Tek Partinin İktidarı Türkiye’de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2018.

DUROĞLU, Sibel, **Türkiye’de İlk Kadın Milletvekilleri**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.

EVCİN, Erol, “Gazi Mustafa Kemal’in Bolu’yu Ziyaretleri”, **CTAD**, Yıl 11, Sayı 21(Bahar 2015), s. 137-162.

GÜNEŞ, İhsan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-V. Dönem 1935-1939**, C. II, Türkiye Büyük Millet Vakfı Yayınları, Ankara, 2001.

TBMM Albümü, 1920-2010,1. Cilt 1920-1950, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2010.

TBMM Zabıt Ceridesi, V. Devre, Cilt 1, 6, 13, 20, 27.

Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler (1935-2009), Haz. Semra Gökçimen, TBMM Basımevi, Ankara, 2009.

Bağlantılar [kaynağı değiştir]

- **Kadın Temsiliyeti ve 1935 Seçimleri**

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/bahire-bediz-aydilek-morova-1897-1965/?pdf=3942>

adresinden erişilmiştir